

ZARPECHAK O'SIMLIGI VA XALQ TABOBATIDAGI O'RNI

Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti

S.M.Norbayeva, talaba

Annotatsiya . Ushbu maqolada Zarpechak o'simligining botanik xususiyatlari, tarqalishi, xalq tabobatidagi qo'llanilishi hamda shifobaxsh xususiyatlari yoritilgan. Shuningdek, uning ekalogik ahamiyati va inson salomatligiga foydali tomonlari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlari. Zarpechak, dorivor o'simlik, xalq tabobati, shifobaxsh xususiyatlari, tabiat, o'simlikshunoslik, ekalogiya, dori-darmon.

Annotation. This article describes the botanical characteristics, distribution, application in folk medicine, and healing properties of the Zarpechak plant. In addition, information is provided about its ecological significance and beneficial effects on human health.

Keywords. Zarpechak, medicinal plant, folk medicine, healing properties, nature, botaniy, ecology, medicine.

Аннотация. В данной статье описаны ботанические особенности растения Зарпечак, его распространение, применение в народной медицине и целебные свойства. Кроме того, приведены сведения об экологическом значении и полезных сторонах для здоровья человека.

Ключевые слова. Зарпечак, лекарственное растение, народная медицина, целебные свойства, природа, ботаника, экология, лекарство.

Kirish. Tabiat inson hayoti uchun bebaho xazinadir. Uning tarkibida minglab dorivor o'simliklar mavjud bo'lib, ular qadimdan xalq tabobatida qo'llanib kelinadi. Shulardan biri - Zarpechak (*Cuscuta*) o'simligi bo'lib, u o'zining noodatiy hayot tarzi, dorivor xususiyatlari va ekalogik bialn ajralib turadi. Bu o'simlikni turli joylarda turlicha nom bilan atashadi. Masalan mahaliy tilda chirmovuq deb nom olgan. Va boshqa joylarda ham har xil nomlari bilan atashadi.

Zarpechak o'simligi yarim parazitlar turkumiga kiradi. U boshqa o'simliklarning tanasiga o'ralib oziqlanadi. Asosan sariq yoki och qizg'ish rangdagi ingichka ipga o'xshash poyalari bilan ajralib turadi. O'z ildiz tizimi bo'lmaganligi sababli Zarpechak yashash uchun boshqa o'simlikga bog'liq bo'ladi. Odatda u beda, sabzavot, g'alla va boshqa ko'plab ekinlarga yopishib o'sadi. Shunga qaramay, uning tarkibida inson salomatligi uchun foydali bo'lgan qimmatli moddalar mavjud.

_ Qadimiy manbalarda Zarpechak turli kasalliklarni davolashda ishlatilgani qayd etilgan. Xalq tabobatida u ko'proq ichki a'zolari kasalliklari, shamollash, asab tizimi xastaliklari va yaralarni davolashda qo'llangan. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar esa uning tarkibida flavonoidlar, alkaloidlar, taninlar va boshqa biologic faol moddalar mavjudligini ko'rsatmoqda. Ushbu moddalarning yallig'lanishga qarshi, og'riq qoldiruvchi v aimmunitetni mustahkamlovchi xususiyatlari aniqlangan.

Zarpechak o'simligi faqatgina tabobat uchun emas , balki ekalogik nuqtayi nazaridan ham ahamiyatlidir. U o'sadigan joylarda o'simliklarning ushish jarayoniga ta'sir ko'rsatad,I, ayrim hollarda esa agroekotizimining tabiiy muazanatini saqlashga xizmat qiladi. Shu boisdan uni ilmiy jihatdan chuqur urganish nafaqat tibbiyit, balki ekalogiya va qishloq xo'jaligi uchun ham dolzarbdir.

Xulosa. Zarpechak o'simligi tabiatda o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, nafaqat xalq tabobatida, balki zamonaviy tibbiyot va farmatsevtika uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Uning tarkibidagi biologic faol moddalar inson salomatligini mustahkamlashda, turli kasalliklarni davolashda samarali vosita bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, Zarpechakning ekalogik jihatdan ham o'ziga xos o'rni bor; u tabiiy muazanatni saqlashda, o'simliklarga hayotiy jarayonlarini boshqarishda muhim rol uynaydi.

Maqolada keltirilgan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, Zarpechakning ilmiy jihatdan chuqurroq tadqiqot qilish, uning foydali tomonlarini kengroq o'rganish hamda amaliyotga tadbiiq etish kelajakda tibbiyot va qishloq xo'jaligi rivoji uchun katta imkoniyatlar yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1. Karimov, A., Xolmatova, D.(2018). Dorivor o'simliklar va ularning xalq tabobatidagi o'rni. Toshkent; Fan nashiryoti**
- 2. Qodirov,S.(2020).O'simlikshunoslik asoslari. Samarqand;SamDU nashiryoti.**
- 3. Flora of Uzbekistan. (2017). Cuscuta L.(Zarpechak) turlarining botanik tavsifi va tarqalishi Toshkent; O'zbekiston Milliy Enkslopediyasi.**
- 4. Singh, A., Panwar,R.(2021).Phytochemistry and pharmacological activites of Cuscuta reflexa. International Jaurnal of Ethnopharmacology, 235, 1-12.**
- 5. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi (2022) Tabiat va ekalogiya ; dorivor o'simliklarnin nt; Fan va texnologiya nashiryoti.**

6. Bozorov, K., & Shoniyozov, B. (2024). EROZIYANING DEHQONCHILIKKA KELITRADIGAN SALBIY OQIBATLARI. В АCADEMIC RESEARCH IN MODERN SCIENCE (Т. 3, Выпуск 16, сс. 39–43). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11124472>
7. Shoniyozov, B. K., Qozoqboyev, S., Qochqarov, I. R., Komiljonov, O., & Toshtemirova, S. J. (2024). O'SIMLIKLARNI PAST HARORATDAN HIMOYALASH TEXNOLOGIYASI. В MODELS AND METHODS IN MODERN SCIENCE (Т. 3, Выпуск 4, сс. 157–161). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10902119>
8. Shoniyozov, B. K., Qozoqboyev, S., Komiljonov, O., Qo'chqarov, I. R., & Toshtemirova, S. J. (2024). INSONIYAT VA TUPROQ MALHAMI. В THEORETICAL ASPECTS IN THE FORMATION OF PEDAGOGICAL SCIENCES (Т. 3, Выпуск 6, сс. 57–61). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10902131>
9. Shoniyozov, B. K., Qozoqboyev, S., Qochqarov, I. R., Komiljonov, O., & Toshtemirova, S. J. (2024). UNIVERSAL PRODUCT "AMARANT XXI" O'SIMLIGIDAN YOG' AJRATIB OLIH TEXNOLOGIYASI. В АCADEMIC RESEARCH IN MODERN SCIENCE (Т. 3, Выпуск 10, сс. 178–182). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10902084>
10. Ortikov, T., Shoniyozov, B., Makhmatmurodov, A., & Mashrabov, M. (2023). Influence of mineral and organic fertilizers on the properties of serozem-meadow soils, nutritional dynamics and productivity of amaranth. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 462, p. 02017). EDP Sciences.
11. Шониёзов Бобур, Ортиков Тулкин; ,Внесение удобрений и формирование урожая амаранта,Актуальные проблемы современной науки,2,2,35-39,2022,Самаркандский филиал Ташкентского государственного аграрного университета
12. Shoniyozov, Bobur Kaldarboyevich; Ortiqov, To'lqin Qo'chqorovich; Usmonov, Ravshan; ,Mineral va organik o'g'itlarni amarant yetishtirishda oziq moddalar balansiga ta'siri,Academic research in educational sciences,,Conference,659-664,2022,ООО «Academic Research»